

Використана література:

1. *Вербицкий А. А.* Развитие мотивации студентов в контекстном обучении / А. А. Вербицкий, Н. А. Бакшаева. – М., 2000. – 200 с.
2. *Зимняя И. А.* Личностно-деятельностный подход как основа организации образовательного процесса / И. А. Зимняя // Воспитать человека. – М., 2002. – С. 150-155.
3. *Атанов Г. А.* Деятельностный подход в обучении / Г. А. Атанов. – Донецк, 2001. – 180 с.
4. *Формирование системного мышления в обучении / под ред. З. А. Решетовой.* – М., 2002. – 344 с.
5. *Сухорукова Л. Н.* Личностно-ориентированное обучение биологии в старших классах / Л. Н. Сухорукова. – Ярославль, 1999. – 302 с.
6. *Зеер С. Ф.* Личностно-ориентированное профессиональное образование / С. Ф. Зеер. – Екатеринбург, 1998. – 125 с.
7. *Проблемы адаптации студентов к условиям вуза / под ред. Л. И. Рувинского.* – М., 1980. – 143 с.

КУЧМЕНКО Е. Б. *К вопросу усовершенствования методики в области биологической подготовки студентов психологов и практических психологов.*

В данной статье рассматриваются причины ухудшения и высказываются предложения по улучшению биологической профессиональной подготовки психологов и практических психологов в университетах.

Ключевые слова: биологическая подготовка, психолог, практический психолог.

KUCHMENKO O. B. *To the question of improving the methods in the field of biological preparation of students-psychologists and practical psychologists.*

The reasons of the deterioration of biological preparation of students-psychologists and suggestions for improvement of biological professional training of future psychologists in universities are considered in this article.

Keywords: biological preparation, psychologist, practical psychologist.

УДК 17.024.4:377.8-051

Макаренко Л. Л.
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова;
Гусак Н.
Красноармійське педагогічне училище

**ПРОФЕСІЙНІ ОЧІКУВАННЯ УЧНІВ ПЕДАГОГІЧНИХ УЧИЛИЩ
І ОРІЄНТАЦІЯ НА УСПІХ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ**

Статтю присвячено проблемі формування орієнтації на успіх у професійній педагогічній діяльності учнів педагогічних училищ. Викладено умови гармонійного узгодження очікувань особистості з реаліями повсякдення.

Ключові слова: очікування, життєвий успіх, професійна педагогічна діяльність, особистість учителя.

Проблема формування в особистості орієнтації на життєвий успіх в сучасній педагогіці є складовою більш загальної галузі педагогічних досліджень – діяльності та особистості вчителя й учня, яка залежить від провідного концептуального педагогічного підходу до навчання і виховання молодого покоління. Отже, логіка дослідження проблеми формування в особистості орієнтації на життєвий успіх визначається соціально-ідеологічними факторами, які діють у просторі суспільного та наукового життя, що орієнтують розвиток освіти на конкретному етапі розвитку суспільства.

Аналіз сучасних поглядів на сутність навчання, виховання та розвиток особистості учнів є необхідним, оскільки саме ними визначаються цільові аспекти професійної діяльності сучасних учителів. З огляду на те, що центральним завданням нашого дослідження є вивчення умов формування готовності педагогів до використання діяльнісного підходу до формування життєвих компетенцій у учнів, необхідно визначити змістові особливості мети педагогічної діяльності у сучасній школі. У нашому ментально-ідеологічному просторі зараз здійснюється активний пошук нових концептуальних орієнтирів, відповідно до яких буде функціонувати система освіти й виховання в Україні. Кардинальна відмінність сучасного стану освіти полягає в тому, що вона прагне до реалізації прагнень не абстрактної людини, що уособлювалися в ідеологічних державних запитах, а ідей ціннісно-смыслового буття людини, що впливають з логіки її історичного розвитку. Така трансформація поглядів на проблеми освіти і виховання нових поколінь відповідає загальносвітовим тенденціям. Сучасна система педагогічних поглядів базується на визнанні необхідності створення умов для розвитку й самореалізації кожної особистості, формування покоління, здатного навчатися упродовж всього життя, створювати й розвивати цінності громадянського суспільства [1; 2].

Донедавна в гуманітарних науках переважав соціоцентричний підхід. Соціоцентризм як світоглядна позиція всі форми буття людини підпорядковує інтересам суспільства. Він є основою масової суспільної свідомості і віддає пріоритет засобам, бо він зосереджується переважно на соціальному розвитку людини. Відповідно цінність особистості визначається тим, що вона може дати суспільству. Постановку проблеми співвідношення соціально типового й індивідуального, своєрідного в характеристиці людини найбільш широко розроблено в роботі В. Борисова "Теоретико-методологічні основи формування національної самосвідомості". В сучасному світі, поруч зі спеціалізованою елітарною національною самосвідомістю, починає формуватися масова національна самосвідомість як необхідне і закономірне продовження першої. Національна самосвідомість перестає бути виключно привілеєм еліти і поступово стає правом і обов'язком кожного представника нації [3, с. 174]. Результати дослідження В. Борисова проблеми формування національної

самосвідомості особистості дають можливість зробити висновок про те, що соціоцентризм абстрагується від внутрішнього світу людини і його єдиною метою є соціалізація. На цю особливість соціоцентризму вказує і І. Бех, зазначаючи, що соціоцентризм передбачає засвоєння особистістю в процесі формування різноманітних суспільних норм як зовнішніх регуляторів її поведінки на рівні пристосування до соціального середовища [4].

У сучасній культурі увага акцентується на необхідності орієнтації на успіх, деякі філософи навіть висувають термін “культура гідності”. Тому теперішній етап розвитку науки називають людиноцентричним. Сучасна філософія як основну свою категорію постулює людські цінності. Культура цінності людини націлює педагогіку на вивчення смислоціннісних основ життя, її екзистенціальної сутності. Одна з найвищих цінностей пов’язується із прагненням людини бути успішною. Прагнення людини спирається на її соціальні очікування, які є регулятором внутрішньогрупових стосунків та тісно пов’язані зі статусом особистості.

Людина живе у світі, що є складним переплетінням об’єктивного і суб’єктивного. Життєві очікування поєднують існуючий світ особистості зі світом прийдешнім.

Слід відзначити багатоаспектність поняття “очікування” як у повсякденному, так і в науковому розумінні. Зазвичай, за допомогою цього терміну позначають:

1) проведення часу, пов’язане з настанням якоїсь події, що визначає подальші дії суб’єкта;

2) нормативну оцінку того, що має відбутися;

3) передбачення прийдешньої події, її змістовну характеристику;

4) переживання, що виражає емоційний стан суб’єкта напередодні настання події;

5) ставлення суб’єкта до перебігу подій або їх результату, що виражає їх сполученість з інтересами цього суб’єкта.

У повсякденному житті ці аспекти значення поняття “очікування” часом важко розрізнити. В науковому плані практично кожне з них має певну традицію вивчення в межах тієї чи іншої наукової дисципліни. Нас цікавить оцінка майбутніх подій чи вчинків як наслідків певної організації взаємодії у межах системи “людина – суспільство”.

Як регулятор внутрішньогрупових стосунків очікування успіху тісно пов’язані зі статусом особистості та системою ролей, які вона виконує. Члени групи, що посідають у її формальній чи неформальній структурі певне положення, виконують ті чи інші обов’язки, керуються в своїх діях прийнятими у цій групі вимогами, нормами стосовно форм поведінки, стосунків, установок, ціннісних орієнтацій тощо. Інші члени групи зорієнтовані на те, що саме ці загальноприйняті у групі норми виконуватимуться, а відтак очікують відповідних дій і вчинків. Тобто очікування успіху є передбаченням дій, реакцій і відносин інших членів

групи, що будуються на притаманних для групи цінностях, нормах, вимогах.

Гармонійне узгодження очікувань з реаліями повсякдення ґрунтується на виконанні, принаймні, трьох обов'язкових умов. "По-перше, разом з рольовим статусом індивід має сприймати й характерну для цієї ролі мотиваційно-рольову структуру, яка завдяки механізму інтернаціоналізації втілюється у вигляді припустимих для суспільства особистісних орієнтирів. По-друге, оскільки особистість водночас належить до багатьох груп (як номінальних, так і цілком конкретних), різнопланово виступає у різних ролях, повинна формуватися культура лояльного ставлення до виражених через очікування спільних норм, інтересів і потреб. По-третє, для того щоб у суб'єкта виникла позитивна мотивація щодо виконання певної ролі, суспільство повинно пред'являти чітку систему заохочень (і санкцій – у разі нехтування) тих проявів активності, які відповідають усталеним експектаціям [5, с. 128-129].

Окремі дослідники вказують на те, що третя умова регулятивної дії очікувань не завжди спрацьовує в сучасних умовах. Спостерігається певний дисбаланс нормативно-ціннісних орієнтацій, який може спричинити посилення деструктивних тенденцій у свідомості і поведінці людей. Одна з таких тенденцій пов'язана з самооцінкою перспективи успішної професійної педагогічної діяльності. Згідно з даними опитувань учнів Красноармійського педагогічного училища, з 30 респондентів тільки 10 осіб уявляють себе у майбутньому успішною людиною і вчителем трудового навчання. Більшість респондентів не бачать перспективи професійного зростання, бо вважають, що предмет "трудова навчання" в школі не є популярним серед учнів і не дає можливості мати достатнє тижневе навантаження. Думка учнів училища щодо найпоширеніших рис успішної людини така, %:

Висока матеріальна забезпеченість	90
Наявність власного житла	70
Успішна професійна діяльність	33,3

Враховуючи гнучкість психіки молоді та перебування на стадії формування особистості, зазначимо, що саме ця категорія населення піддається впливу нових цінностей, не завжди позитивних і бажаних у соціальному плані. Особливе занепокоєння викликає не збільшення значущості мотиву матеріальної забезпеченості, оскільки в основі цього явища об'єктивні умови існування людей, а явища мотивації професійної поведінки іншого порядку. Це те, що більшість опитаних не пов'язують успіх в житті із своєю майбутньою професійною педагогічною діяльністю.

Тому необхідно сформувати стійкий позитивний зв'язок між орієнтацією на успіх у професійній діяльності та успіхом у навчально-професійній діяльності, що надасть можливість, враховуючи гнучкість психіки молоді, сформувати позитивні професійні цінності і зорієнтувати особистість на прагнення до успіху у професійній педагогічній діяльності.

Успіх у навчально-професійній діяльності виявляється насамперед у

досягненні значущої мети та подоланні або перетворенні умов, які заважають досягненню цієї мети.

У досягненні навчально-професійного успіху та значущої мети ефективним є принцип рівноваги та балансу, який полягає в наступному:

1. Необхідно точно сформулювати власну мету, якої можна досягти в умовах діяльності.

2. Важливо проаналізувати навчально-професійну ситуацію та виділити дві групи умов – сприятливих і несприятливих для досягнення мети.

3. З умов, які сприяють досягненню мети, необхідно обрати ті, що суттєво зменшують час і дають можливість зберегти сили.

4. З умов, які перешкоджають досягненню мети, виділити ті, які можна змінити, і такі, що змінити не можливо. Обміркувати, які з них переважають.

5. Якщо переважають умови, що перешкоджають досягненню мети, але їх можна змінити, доклавши зусиль, необхідно діяти.

6. Умови, які заважають досягненню мети і які змінити неможливо, необхідно “обійти” з одного або другого боку.

Правило ефективної дії полягає в тому, що для досягнення навчально-професійного успіху необхідно докласти максимум зусиль. У людини формуються професійні навички, витримка, працелюбність і рішучість. У майбутньому ці якості стануть у нагоді в професійній діяльності.

Використана література :

1. Національна доктрина розвитку освіти у ХХІ столітті // Освіта України. – 2001. – № 1. – С. 22-25.
2. Концепція громадянської освіти в Україні // Директор школи. – 2001. – № 20 (164). – С. 7-10.
3. Борисов В. Теоретико-методологічні основи формування національної самосвідомості : монографія / В. В. Борисов. – К. : АОЗТ “Полиграфическое предприятие АПП”, 2003. – 518 с.
4. Бех І. Д. Виховання особистості : у 2 кн. – Кн. 1 : Особистісно орієнтований підхід; теоретико-технологічні засади : наук. видання / І. Д. Бех. – К. : Либідь, 2003. – 280 с.
5. Життєві кризи особистості : наук.-методичний посібник / ред. рада : В. М. Доній (голова), Г. М. Месен (заст. голови), Л. В. Сохань, І. Г. Єрмаков (керівники авторського колективу) [та ін.]. – К. : ІЗМН, 1998. – Ч. 1 : Психологія життєвих криз особистості. – 360 с.

МАКАРЕНКО Л. Л., ГУСАК Н. Профессиональные ожидания учащихся педагогических училищ и ориентация на успех в профессиональной деятельности.

Статья посвящена проблеме формирования у будущих учителей ориентации на успех в профессиональной педагогической деятельности. Изложены условия гармоничного согласования ожиданий личности с реалиями повседневности.

Ключевые слова: *ожидания, жизненный успех, профессиональная педагогическая деятельность, личность учителя.*

MAKARENKO L. L., GUSAK N. Professional expectations of pupils and teacher training colleges orientatsiya for success in their professional activities.

The article deals with the formation of future teachers' orientation toward success in the professional pedagogical activity. Sets out conditions for harmonious personality matching expectations with the realities of everyday life.

Keywords: *expectations, success in life, professional teaching activities, teacher's personality.*